
Saksnr: 2023/80112-1
Saksbehandlar: Karl Peder Mork

Saksgang

Utval	Utv.saksnr.	Møtedato
Hovudutval for kultur, idrett og inkludering		22.11.2023
Fylkesutvalet		28.11.2023

Høyrings svar - Utfyllande reglar for skrivemåten av kvenske stadnamn og revisjon av dei utfyllande reglane for skrivemåten av norske stadnamn

Forslag til innstilling

1. Vestland fylkeskommune stør tilvisinga i avsnitt 1.1 til lova § 2 e om nedervd lokal uttale.
2. Vestland fylkeskommune meiner at det er gjort ei god forenkling i avsnittet *Meiningsinnhald og etymologi*. Vestland fylkeskommune stør og at Språkrådet løftar merknaden om bruk av dobbel vokal for markering av lang vokal, og bokstavane c, q, w, x og z i allmennord inn i dei utfyllande reglane.
3. Vestland fylkeskommune stør tillegget om at ein i nokon mon kan akseptere eldre rettskrivingsformer etter 1938 som har normeringstradisjon, i avsnitt 1.7.
4. Vestland fylkeskommune meiner at setninga «Viktige prinsipp i denne samanhengen er *konsekvens* og *einskap*. Det vil seie at same ordet eller same målmerket som hovudregel vert skrivne likt innanfor same dialektområdet/kommunen» skal takast inn att i avsnitt 1.9 Lokale dialektformer. Setninga er ei viktig påminning av einskap på tvers av kommunegrensar. Vestland fylkeskommune meiner at ansvaret for å ha oversyn over bruken av dialektformer og regionale samleformer skal liggje hjå stadnamntenesta.
5. Vestland fylkeskommune stør det nye avsnittet 3.11 om aksenteikn.

Samandrag

Språkrådet har sendt ut til høyring framlegg til revisjon av dei utfyllande reglane for skrivemåten av norske stadnamn. Etter § 7 i lov om stadnamn vel Vestland fylkeskommune namn på og vedtek skrivemåten av namn på eigne fylkeskommunale anlegg, slik som til dømes haldeplassar, bruer og bygg. Stadnamn er også språklege kulturminne, og dokumentasjon og formidling av lokale stadnamn er del av fylkeskommunen sitt arbeid med å bevare immateriell kulturarv frå Vestland.

Framlegga frå Språkrådet får konsekvensar for tilrådingar og vedtak om skrivemåten av stadnamn etter lov og forskrift om stadnamn, også for stadnamn VLFK vel til sine anlegg. Fylkesdirektøren rår

til at det vert sendt inn høyringsvar med merknader til fem av avsnitta i dei utfyllande reglane for skrivemåten av norske stadnamn.

Rune Haugsdal
fylkesdirektør

Per Morten Ekerhovd
avdelingsdirektør
Kultur og folkehelse (KFO)

Saksframlegget er godkjent elektronisk og har difor inga handskriven underskrift

Vedlegg

- 1 Høyringsnotat om utfyllande reglar for skrivematen av norske stadnamn
- 2 Utfyllande reglar til høyring

Saksutgreiing

Bakgrunn for saka

Språkrådet har sendt ut til allmenn høyring framlegg til revisjon av dei utfyllande reglane for norske stadnamn, i lag med høyring om utfyllande reglar for skrivemåten av kvenske stadnamn. Desse reglane er utfyllande språkreglar om korleis stadnamn skal skrivast, og er eit hjelpemiddel i arbeidet med handsaming av stadnamn. Heimelen for dette finn ein i forskrift om stadnamn § 15.

Etter stadnamnlova skal fastsetjing av skrivemåten av stadnamn ta utgangspunkt i den nedervde lokale uttalen, og skrivemåten skal følgje gjeldande rettskrivingsprinsipp for norsk, samisk og kvensk. Føremålet med reglane som no er på høyring, å vise korleis krava i lovverket kan oppfyllest. I reglane står det døme på kva skrivemåtar som kan nyttast for å representere ulike målmerke, og når ein kan vike frå rettskrivingsformer og nytte skrivemåtar som ligg nærare til dialektuttalen. Reglane er ikkje uttømmmande, og det vil i mange saker vera lokale tilhøve som må vurderast og vektleggjast når ein vel skrivemåte av namn.

Etter lov om stadnamn (stadnamnlova) har Vestland fylkeskommune vedtaksmynde i stadnamnsaker som gjeld fylkeskommunale anlegg. I stadnamnlova § 7 står det:

Fylkeskommunen vel namn på og vedtek skrivemåten av namn på fylkeskommunale anlegg o.l.

Døme på slike anlegg kan vera bruer, anna infrastruktur, haldeplassar og bygg fylkeskommunen eig. Fylkeskommunen kan og uttale seg i enkelte saker om stadnamn i kommunane. I stadnamnlova § 8 står det:

Fylkeskommunane har rett til å uttale seg i saker som gjeld område som femner om meir enn ein kommune.

Når fylkeskommunen handsamar eit stadnamn, skal ein be om tilråding frå stadnamntenesta i Språkrådet. I stadnamnlova § 9 står det:

Før det blir gjort vedtak om skrivemåten, skal stadnamntenesta gi tilråding om skrivemåte, namneskikk og namnsetjing.

I alle slike saker dei utfyllande reglane om skrivemåten av norske stadnamn nyttige og naudsynte for sakshandsaminga. Vestland fylkeskommune følgjer reglar og retningsliner for namnsetting og val av skrivemåte for stadnamn fastsett av Språkrådet. Dette gjeld særleg når det kjem til bruken av regionale og lokale dialektformer.

Stadnamn er språklege kulturminne, og er kjelder til vår forståing av språk og menneskeleg aktivitet. Vestland fylkeskommune arbeider med innsamling, vern og formidling av immateriell kultur, og arbeid med stadnamn er ein del av dette. Vestland fylkeskommune sin database med innsamla stadnamn frå Sogn og Fjordane er eit viktig kjelde i arbeidet med namnsetting på alle nivå i forvaltninga. Det er pågåande samarbeid om namnesaker på tvers i organisasjonen, der samspelet mellom namnsettingsarbeid og vern av kulturarv kjem til syne. Derfor er det viktig for Vestland fylkeskommune å gje fråsegn i denne høyringssaka.

Fristen for å levere høyringssvar er 1. desember 2023.

Særskilt til dei ulike punkta i vedtaksframlegget

Fylkesdirektøren rår til at det vert sendt inn høyringssvar med merknader til fem av avsnitta i dei utfyllande reglane for skrivemåten av norske stadnamn. Desse fem avsnitta er av særleg relevans for fylkeskommunen si verksemd med stadnamnarbeid. Under følgjer nærare utgreiing for dei ulike vedtakspunkta.

Punkt 1 om nedervd lokal uttale

Språkrådet har lagt til ei tilvising til stadnamnlova § 2 bokstav e i dei utfyllande reglane sitt av snitt 1.1. Aktuelle paragrafar. Bokstaven definerer kva som meinast med «nedervd lokal uttale» slik:

nedervd lokal uttale: uttale som er overlevert frå tidlegare generasjonar, som har vore vanleg på staden, og som framleis er i levande bruk.

Prinsippet om å nytte «nedervd lokal uttale» er sentralt i stadnamnlova, og dersom ikkje anna er fastsett av lova, skal ein ta utgangspunkt i den nedervde lokale uttalen av namn når ein fastset skrivemåten av stadnamn. Når ein viser til denne paragrafen i dei utfyllande reglane, stadfestar ein viktigheita av dette prinsippet.

Punkt 2 om avsnittet *Meiningsinnhald og etymologi*

Språkrådet har forenkla ordlyden under overskrifta 1.3 Meiningsinnhald og etymologi.

Vidare har Språkrådet teke inn ei referanse til proposisjonen til stadnamnlova (Prop. 65 L (2018-2019)). I merknadene til § 4 står det følgjande, som no er føreslått teke med i dei utfyllande reglane:

I proposisjonen til stadnamnlova (Prop. 65 L (2018–2019) heiter det i merknadene til § 4: «Markering av lang vokal (for eksempel med bruk av dobbel vokal) og bokstavane c, q, w, x, og z skal ikkje godtakast i skrivning av allmennord. Grunnen er hovudsakleg at slike skrivemåtar i stor grad forvanskar meiningsinnhaldet.»

Dette tillegget kan knytast til stadnamnlova § 1. Der heiter det at stadnamn skal ha ei skriftform «som er praktisk, og som ikkje skyggjer for meiningsinnhaldet i namnet, og medverke til kjennskap til og aktiv bruk av namna.» Fylkesdirektøren oppfattar det slik at stadnamntenesta i dag følgjer prinsippet som det refererast til, og stør at det formaliserast gjennom å løfte det inn i dei utfyllande reglane.

Punkt 3 om eldre rettskrivingsformer med normeringstradisjon

Språkrådet har føreslått å leggje til denne setninga i avsnitt 1.7 Rettskrivingsformer:

I nokon mon kan ein også akseptere eldre rettskrivingsformer i bokmål eller nynorsk etter 1938 som har normeringstradisjon.

Ein kan argumentere for at dette harmoniserer godt med prinsippa om regionale samleformer, avsnitt 1.8 i dei utfyllande reglane. Dette er former som ikkje er i samsvar med offisiell rettskriving, men som likevel har ein skrifttradisjon i namnenormeringa, og som er baserte på dialektformer som er i bruk over eit større område. Somme av desse formene kan jamvel kan ha vore offisiell rettskriving før dei siste rettskrivingsreformene i 2005 (for bokmål) og 2012 (for nynorsk).

Tillegget i avsnitt 1.7 i dei utfyllande reglane vil opne for normeringsval som står nært ei rekke velkjente regionale dialekttrekk i Vestland. Det er likevel viktig å påpeike at bruken av slike former kan nyttast «i nokon mon», og Vestland fylkeskommune vil halde fram med å i hovudsak nytte skriftformer som er i samsvar med den gjeldande offisielle rettskrivinga.

Punkt 4 om lik skrivemåte innanfor eit dialektområde

Avsnitt 1.9 i dei utfyllande reglane handlar om bruken av lokale dialektformer. Lokale dialektformer har avgrensa utbreiing, og kan nyttast i namnenormering når særlege grunner talar for det. I tredje avsnitt har Språkrådet fjerna setninga «Viktige prinsipp i denne samanhengen er *konsekvens* og *einskap*. Det vil seie at same ordet eller same målmerket som hovudregel blir skrive likt innanfor same dialektområdet/kommunen.» Setninga er erstatta av denne setninga:

Bruk av skrivemåtar som i større eller mindre grad er talemålstilpassa, må ha som føresetnad at dei aktuelle ordformene er nytta i vanleg daglegtale i området som appellativ, adjektiv og så vidare.

Språkrådet grunngjev endringa med at «trekka konsekvens og einskap etter dei siste revisjonane av lov og forskrift i mindre grad enn tidlegare er brukte som argument for skrivemåtar i tilrådingar.»

Fylkesdirektøren ønskjer inn att setninga som er stroken. Sjølv om einskap og konsekvens i mindre grad enn før nyttast som argument i tilrådingar, kan ein likevel meine at setninga som er teken ut er ei viktig påminning for dei som arbeider med val av skrivemåtar i kommunane. Mange

dialektområde kryssar kommunegrensene. Kommunane har avgjerdsmynde for mange namn som er synlege i det daglege for innbyggjarane, slik som veg- og adressenamn, namn på bustadfelt, grender og bydelar (jf. stadnamnlova § 7). Dersom ein ikkje sikrar konsekvens og einskap i skrivemåte på tvers av kommunegrensar, kan ein stå i fare for å misse attkjenning av dialektord i skrift.

Dersom setninga vert teken inn att, hadde det og vore interessant med ei presisering av kvar ansvaret for denne einskapen skal liggje. Fylkesdirektøren meiner at det er naturleg at dette ansvaret skal liggje hjå stadnamntenesta, sidan dei skal gje tilråding om skrivemåte, namneskikk og namnsetjing.

Punkt 5 om aksenteikn

Språkrådet har lagt til eit nytt punkt, punkt 3.11 Aksenteikn. Der står det at:

Aksenteikn kan nyttast dersom det er ønskeleg for å tydeleggjere uttalen (t.d. for å indikere /å/-uttale i *Hòlvegen*.)

Det nye punktet opnar opp for meir bruk av aksenteikn for å tydeleggjere uttalen av namnet. Aksenteikn er meir vanleg i nynorsk enn i bokmål, men kan i mange tilfelle sløyfast i nokre heimelege ord. Bruken av aksenteikn stør dialektuttale av namn, slik som i dømet som står i framlegget. Fylkesdirektøren meiner at det er positivt at dette vert teke inn i dei utfyllande reglane.

Vedtakskompetanse

Etter Reglement for folkevalde organ og delegering har Fylkesutvalet mynde til å gjera vedtak i saker etter lov om stadnamn.

Vurderingar og verknader

Økonomi:

Ingen

Klima:

Ingen

Folkehelse:

Ingen

Utviklingsplan for Vestland 2020-2024 (Regional planstrategi):

Stadnamn er immaterielle og språklege kulturminne. Vestland har som mål å verne om kulturminna våre. Dette gjer ein mellom anna gjennom innsamling, vern og fagleg handsaming av stadnamn.

Konklusjon

Fylkesdirektøren rår til at Vestland fylkeskommune sender inn høyringssvar i høyringa om dei utfyllande reglane i skrivemåten av norske stadnamn. Etter lov om stadnamn vel Vestland fylkeskommune sjølv namn på og stavemåte av fylkeskommunale anlegg. Handsaminga av stadnamn i Vestland fylkeskommune skal vera fagleg, og fylkeskommunen hentar inn tilrådingar frå Språkrådet i stadnamnsaker slik lovverket krev. Vestland fylkeskommune nyttar dei utfyllande reglane for skrivemåten av norske stadnamn i eiga sakshandsaming, og har derfor innspel til desse reglane.